

Fotoğrafçı Olarak Çocuklar: Çocukların Düşüncelerini Yansıtmak İçin Bir Araç Olarak Fotoğraf Çekme

Ayşegül ERGÜL¹

Öz

Eğitim etkinliklerinin her aşamasına çocukların etkin katılımının sağlanabilmesi kapsamında, çocuklarla bireysel veya grupça gerçekleştirilecek görüşmelerin değerlendirme çalışmalarının önemli bir parçası olması gerektiği düşünülmektedir. Bu görüşmelerde, farklı yöntemlerden yararlanılarak çocukların düşünce ve/veya becerilerini ayrıntılı ve açıklayıcı biçimde ortaya koyabilmeleri sağlanmalıdır. Bu çalışmanın temel amacı, foto-ses yöntemi aracılığıyla çocukların duygu ve düşüncelerinin incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseninden yararlanılmış, görüşme yöntemi kullanılmış ve doküman analizi yapılmıştır. Okul öncesi eğitim sınıfına devam eden 10 çocuk çalışmaya katılmıştır. Çalışmanın sonuçları arasında, çocukların fotoğraf makinesi ile fotoğraf çekme sürecine hemen uyum sağlamaları ve çektikleri fotoğrafları istekle açıklamaları dikkati çekmektedir. Çocuklar dış ortamları, bu ortamlarda bulunan canlı ve cansız unsurların fotoğraflarını çekmeyi daha çok tercih etmiştir. Çocukların belirli amaçlarla veya serbest olarak fotoğraf çekmesine ve bu görselleri diğer insanlarla paylaşmasına, eğitim etkinliklerinin bütün aşamalarında planlı ve sistemli bir şekilde yer verilmesi önerilmektedir. Çocukların çektikleri fotoğrafların portfolyolar kapsamına alınması oldukça yararlı görülmektedir. Bunun için gelişimsel ilerlemeyi gösteren, belli amaçlarla çekilmiş ve belirli aralıklarla tekrarlanan fotoğraflama çalışmaları gerçekleştirilmelidir.

Anahtar kelimeler: *Düşünceyi yansıtmak, foto-ses yöntemi, değerlendirme, çocuklarla görüşme, okul öncesi.*

Geliş: 8 Mayıs 2024, **Kabul:** 18 Eylül 2024, **Yayın:** 25 Aralık 2024

Children as Photographers: Photography as A Tool to Reflect Children's Thoughts

Abstract

Individual or group interviews with children should be an important part of assessment studies to ensure the active participation of children at every stage of educational activities. In these interviews, children should be able to reveal their thoughts and/or skills in a detailed and descriptive way using different methods. The main purpose of this study was to examine children's feelings and thoughts using the photo-voice method. In this research, a case study design, qualitative research method, and interview method were used, and document analysis was performed. Ten children attending a preschool class participated in this study. Among the results of the study, it is noteworthy that the children immediately adapted to the process of taking photos with the camera and willingly explained the photos they took. Children preferred to take pictures of outdoor spaces, and the living and non-living elements in these spaces. It is recommended that children take photos for specific purposes or freely and share these images with other people in a planned and systematic manner at all stages of educational activities. It seems useful to include the photographs taken by children in their portfolios. For this, photographic studies that show developmental progress, taken for certain purposes and repeated at regular intervals, should be carried out.

Keywords: *Reflecting thought, photo-voice method, assessment, interview with children, preschool.*

Received: 8 May 2024, **Accepted:** 18 September 2024, **Published:** 25 December 2024

¹ Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kütahya, aysegul.ergul@dpu.edu.tr

Atf: Ergül, A. (2024). Fotoğrafçı olarak çocuklar: Çocukların düşüncelerini yansıtmak için bir araç olarak fotoğraf çekme. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 186-198. <https://doi.org/10.47479/ihead.1480818>

© Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi. This is an open-access article under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>).

Giriş

Çocukların gelişimlerinin değerlendirilmesi ve araştırmalara dâhil edilme süreçlerinde bilgi kaynağı olarak görülmesi dikkatle ele alınması gereken bir durumdur. Uygun değerlendirme/araştırma yöntem ve araçlarının kullanımı, küçük çocuklarla yapılan çalışmalarda araştırmacıları, uzmanları ve alanda çalışan öğretmenleri yakından ilgilendirmektedir. Yetişkinler tarafından planlama, uygulama ve değerlendirme yapılan bu süreçlerde çocukların katılımcı rolde olmaları giderek daha fazla göz önünde bulundurulmaya başlanmıştır. Yetişkinlerin çocuklarla birlikte öğrenmesi, deneyimleri paylaşması ve eşit rollerde olması anlayışı temelinde gelişen bu bakış açısı doğrultusunda, çocukların gerçekten etkin olarak yer alabilmelerini sağlamanın yolları geliştirilmektedir.

Çocukların kendi sosyal ve maddi dünyalarının araştırmacıları olmalarını sağlamak için çağdaş sanattan (Semeneç, 2018), dans ve drama gibi performanslardan (Johnson vd., 2012) ve çocuklara çalışmalarda daha çok ses verebilmek için nitel yöntemlerden yararlanılmaktadır (Spencer vd., 2020). Görsel ve görüntü tabanlı araştırma yöntemleri sayesinde, nitel araştırmalarda mevcut yöntemlere değer katan başka bir boyut getirilmektedir (Balmer vd., 2015; Prosser ve Burke, 2008; Shaw, 2021).

Yetişkinler görsel araştırma yöntemleri sayesinde yakınlığı güçlendirerek, küçük çocuklar için duyguların ve örtük bilgilerin ifade edilmesini teşvik edici yansıtma fırsatları sunabilir (Pain, 2012). Çocukların resim çizimleri kadar henüz yaygın olmasa da (Alaca vd., 2016), foto-ses ve foto-tanımlama yöntemlerinin görsel araştırma kapsamında önemli yeri olduğu düşünülen yöntemlerdir.

Foto-ses, Wang ve Burreis (1997, 1994) tarafından geliştirilen bir metodolojidir. Çocuklara verilen fotoğraf kameraları ile çocukların belirli amaçlar için çekim yapmaları ve yaşamlarının bir bölümünü yansıtmaları temelinde dayanır. Fotoğraf ile analiz, değerlendirilen yaş grubundaki çocuklar için çizim ya da maket gibi diğer sanat araçlarını içeren katılımcı yöntemlere göre gerçekleri daha somut bir şekilde yansıtacak ölçümler yapabilmeye olanak tanır. Foto-ses yönteminde katılımcı grup, çevrelerini belirlenen soru ile ilgili olarak fotoğraflamaktadır. Soruya karşılık gösterilen fotoğrafların içeriklerinin tanımlanması ve konularına göre gruplandırılması ise foto-tanımlamanın konusudur (Ayataç ve Genç, 2015).

Foto-ses antropoloji, halk sağlığı, sosyal hizmet ve eğitim alanlarında yapılan çalışmalarda kullanılmaktadır (Allmark vd., 2017). Bu yöntem, araştırmalara ve sosyal değişime güçlü, ödüllendirici ve son derece yaratıcı bir yaklaşım getirmektedir. Aşamaları etkili biçimde uygulandığında, yaşanmış deneyimler hakkında fotoğraf ve anlamını tartışma yoluyla derinlemesine inceleme yapılmasını sağlamaktadır (Liebenberg, 2018). Joubert'e (2012) göre foto-ses, önemli konular hakkında bilgi içermekte ve eleştirel diyalogu teşvik etmektedir. Kamera kullanımının çocukları güçlü hissettirdiği açıktır. Fotoğraf çekme çocukların seslerini duyurmada daha demokratik bir yol sağlamaktadır (DeMarie ve Ethridge, 2006).

Bir araştırma aracı olarak fotoğraf, çocukların görüşlerini, düşünme ve anlama durumlarını sözlü ve yazılı dil yeterlilikleri ile sınırlandırılmadan ifade etmelerine izin vermektedir (Bakar vd., 2020). Templeton (2021), çocukların iç dünyalarını ve kişiliklerini anlamada kendi bakış açılarına ortaya koyabilecekleri bir yöntem olarak fotoğrafı vurgulamaktadır. Çekilen fotoğraflar bireysel ya da grupla yapılan görüşmelerde destek olarak kullanılabilirliği gibi, bu fotoğraflardan görsel analiz için de bağımsız olarak yararlanılabilir (Waight, 2020). Bir etkinliğin deneyimlenmesi, belgelenmesi ve sunumu olarak fotoğraf; modern yaşamın, eğitimin her düzeyinde pedagojik müfredatın ve günümüz çocuklarının günlük yaşamının ayrılmaz bir parçasıdır (Dermata, 2023).

Fotoğraf, basitçe "gerçeğin" bir kopyası ya da gözlemlenenlerin sorunsuz bir temsili değildir. Fotoğraflar sosyal yapılar olarak görülmelidir, yani inşa edildikleri bağlamların eserleri olarak görülmelidir (Fasoli, 2003). Özellikle farklı deneyimler sağlayan park, akvaryum ve müze gibi ortamlarda, çocukların çevrelerindeki algılama biçimlerini anlama ve onlara daha derin düşünme olanağı sunmada rehberlik etmesi için fotoğraf çekilebilir (Dockett vd., 2011; Kalessopoulou, 2017). Friedman (2016), dijital fotoğrafçılık yoluyla gerçekleştirilen bir eğitim sürecinin hem çocuklar hem de ebeveynleri için bağımsızlık, güven, sorumluluk, güç ve katılımcı öğrenmenin yanı sıra; okul öncesi dönem çocuklarına deneme ile problem çözme, merak geliştirme ve zevkle öğrenme yeteneği sağlayacağını belirtmiştir.

Fotoğraf çekme ve ilgili süreçlerden anlamlı şekilde yararlanabilmek için çocukların hangi yaşta ve hangi gelişim özelliklerine sahip olmaları gerektiği akla gelen en önemli başlangıç sorularıdır. Yapılan araştırmalar çocukların çok erken dönemlerden itibaren fotoğraf ve kameraların kullanımı hakkında bilgi edinmeye başladıklarını (Einarsdottir, 2005; Sharples vd., 2003) ve üç yaşındaki çocukların bilgilendirici ve etkileyici fotoğraflar çekebildiğini (Magnusson, 2018) göstermektedir. Özel gereksinimi olan çocuklarla yapılan pek çok çalışmada, katılımcı fotoğrafçılık süreçleri başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. (Eisen vd., 2019; Lumia vd., 2021). Çocukların farklı gelişim düzeyleri ve gereksinimlerine uygun düzenlemelerin ve fotoğraf gibi görsel ipuçlarının olması, küçük yaşlardan itibaren çocukların düşüncelerini ve ihtiyaçlarını açıklamalarında yararlı bir araç olarak foto-ses ve foto-tanımlama/ayırma yöntemlerinin kullanılabilirliğini göstermiştir.

Erken çocukluk döneminde yapılan değerlendirme çalışmalarında fotoğraflar, portfolyo kapsamında yer verilmesi önerilen öğelerdendir. Portfolyoların oluşturulması sırasında fotoğraf çekme rolü daha ağırlıklı olarak öğretmenlerde gibi görünse de (Beaty, 2018), çocukların da bu sürece katılabilecekleri belirtilmektedir. Hangi fotoğrafların dijital ya da fiziksel dosyaya katılacağı ve nasıl öz değerlendirme yapılacağı gibi aşamalarda öğretmenler çocuklara yol gösterebilir.

Özellikle son yıllarda dijital portfolyolar farklı zamanlarda ve amaçlarla çocuklar tarafından çekilen, gelişimsel ilerlemeyi yansıtabilen fotoğrafları da kapsamaktadır (McAfee ve Leong, 2012; Morrison, 2021).

Çocukların fotoğraf makinelerine erişiminin olması dokümantasyon (belgeleme) ve fotoğraf açısından bazen sorun yaratabilmektedir. Öğretmenlerin ve çocukların görsellere farklı anlamlar yüklemesi bu duruma örnek olarak verilebilir (Magnusson, 2018). Çocukların ortak araştırmacılar olarak görülmesi (Collier, 2019), sürecin iyi planlanması ve etik konularının da dikkate alınarak sürdürülmesi (Richards, 2019; Woodgate vd., 2017) alan yazında özellikle vurgulanmaktadır.

Çocuklarla yapılan yetişkin merkezli araştırmalarda, araştırmacı ve çocuk arasında yaş, deneyim ve dil becerilerindeki farklılıklardan ötürü zorluklar yaşanabilmektedir (Yoon ve Templeton, 2019; Jorgenson ve Sullivan, 2010). Görsel yöntemler, özellikle de fotoğraf ve çocuklarla yapılan görüşmeler, çocukların bakış açılarının en az müdahale ile anlaşılmasını sağlayabilir. Fotoğraf çekilemeyecek durumlarda ya da fotoğrafın tam da yansıtamadığı unsurlar olduğu düşünüldüğünde, fotoğraf çekimi ile birlikte resim yapma yöntemi de tercih edilerek görüşme süreçleri daha faydalı hale getirilebilir (Ponizovsky-Bergelson vd., 2019).

Fotoğraf çekme sürecinde çocuklar sadece görüşlerini paylaşmaya istekli olmakla kalmaz, aynı zamanda paylaşım ve yansıtma yoluyla hem öğretmenler hem de çocuklar için öğrenme zenginleşir. Çocuklar daha meraklı, ilgili ve yetkin hale gelmektedir (Lee ve McConnell, 2017). Öğretmenler, çocukların katılım düzeylerini artıran “çocukları otantik dinleme” için öğretim becerilerini güçlendirmelidir (Matsui, 2020).

Fotoğraf çekme duyuların kullanımını sağlayan ve katılımcı bir eylemdir. Dünyayla işbirliği yapma ve hareket etme süreçlerinde imgeler kullanılabilir (Kind, 2013). Fotoğraf, dünyanın görülmesini ve hissedilmesini; dokunmanın ötesinde ve en içteki duyguları tek bir kelime söylenmeden ifade edilmesini sağlamaktadır. Fotoğraf, kelime bilgisinden sosyal konuları çalışmaya kadar kullanılabilen ve değişim için etkili bir araç olabilmektedir. Herkesin her an fotoğraf çekebildiği günümüzde, eğitimcilerin bu kaynağı daha iyi kullanmaları ve çocukların da bundan fayda sağlayabilmeleri gerekmektedir (Share, 2015).

Değerlendirme çalışmalarının farklı bilgi kaynakları, yöntem ve araçlarla yeterince kapsamlı olarak gerçekleştirilmesi konusunda sınırlılıklar olduğu düşünülmektedir. Gelişim süreçlerinin takip edilmesi ve değerlendirilerek çocukları etkileyecek anlamlı kararların alınabilmesi için, eğitim çalışmalarının her aşamasında olması gerektiği gibi çocukların etkin katılımı sağlanmalıdır. Bu doğrultuda çocuklarla görüşme yapmak, bu görüşme süreçlerinde çocukların düşüncelerini ve/veya becerilerini daha rahat bir şekilde ortaya koyabilmeleri için farklı desteklerden yararlanılması gerekmektedir. Belli amaçlarla fotoğraf çekmek ve bu fotoğrafların çocuklar tarafından açıklanması bu süreçte izlenebilecek yollardan biridir.

Teknolojinin çocukların yaşamına çok erken dönemlerden itibaren girdiği düşünüldüğünde, böyle bir aracın doğru şekilde kullanımının küçük yaşlarda aktarılması gerektiği de çalışmanın bir başka boyutu olarak görülebilir. Bu çalışma ile öğretmenler ve ebeveynlere teknolojinin çocuğun yararına kullanımı hakkında faydalı bilgiler sağlanması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, çalışmaya katılan çocukların daha açık ve ayrıntılı biçimde yansıtma yapmalarına olanak sağlayacağı düşünülen foto-ses yöntemi yoluyla düşüncelerinin incelenmesidir. Çalışma kapsamında özellikle yaşadıkları ve bildikleri yerlerle ilgili fotoğraflama tercihleri temel alınarak, düşüncelerine ve düşüncelerinin nedenlerine odaklanabilmeleri amaçlanmıştır.

Araştırmanın amacı kapsamında ele alınan alt amaçlar şunlardır:

1. Çocuklar dış mekân teması kapsamında hangi alt temaları içeren mekanları fotoğraflamayı daha çok tercih etmiştir?
2. Çocuklar iç mekân teması kapsamında hangi alt temaları içeren mekanları fotoğraflamayı daha çok tercih etmiştir?
3. Fotoğrafların tema ve alt temaları açısından cinsiyet değişkeni bakımından bir farklılık var mıdır?
4. Fotoğraflara getirilen açıklamalarda cinsiyet değişkeni bakımından farklılık var mıdır?
5. Fotoğraflara getirilen açıklamaların kapsamı nedir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni ile gerçekleştirilen bu çalışmada, bireysel görüşme ve doküman analizi yöntemleri kullanılmıştır. Durum çalışması, araştırmacının gerçek yaşamda, güncel ve sınırlı bir durumu veya belirli bir zaman dilimindeki çoklu sınırlı durumları belge inceleme, gözlem ve görüşme yapma gibi bilgi toplama kaynaklarıyla ayrıntılı ve derinlemesine inceleyen bir yaklaşımdır (Creswell, 2022). Bir duruma ilişkin ortam, olay, kişiler, süreçler gibi etkenler bütüncül bir yaklaşımla, kendi doğal ortamında araştırılmaktadır. Bunların ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve bu durumdan nasıl etkilendikleri üzerine yoğunlaşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Görüşme, gözlem yöntemi kullanılmadığında bireylerin dünyayı nasıl algıladıklarını ortaya koyma amacı ile yapılmaktadır (Merriam, 2015).

Dokümanlar, belirli alanları aydınlatırken kullanılabilir önemli veri kaynaklarından biridir (Patton, 2018). Görsel, yazılı ya da işitsel kayıtlar bu kapsamda yer almaktadır. Bu kaynakların incelenmesi çalışmanın bütünü oluşturabileceği gibi; dokümanların analizi aynı araştırma kapsamında kullanılmış olabilecek görüşme ve gözlem gibi diğer nitel yöntemleri de desteklemek amacı taşıyabilmektedir (Kıral, 2020). Bu çalışmada çocuklarla yapılan bireysel görüşmelerde, görsel kayıt kapsamında olan çocuklar tarafından çekilen fotoğraflar kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmada, bir ilkokulun anasınıfına devam eden beş kız ve beş erkek çocuk olmak üzere 10 çocuk ile çalışılmıştır. Çocukların yaş ortalaması 68 aydır. Bu anasınıfı, il merkezine bağlı ve yaklaşık sekiz kilometre uzaklıkta bir mahallede (köy) yer almaktadır. Bireysel görüşme sırasına göre çocukların adları kodlanmıştır. Bu araştırmanın katılımcılarını belirlemek için amaçlı örneklem yöntemleri arasında yer alan, kolay ulaşılabilir örneklem yöntemine başvurulmuştur. Kolay ulaşılabilir örneklem araştırmacıya yakın olan ve dolayısıyla erişimi kolay olan bir durumun seçilmesi işlemidir. Bu örneklem türünün seçilmesi araştırmaya hız yanında pratiklik de kazandırmaktadır (Patton, 2018).

Araştırmacı, haftanın en az iki günü farklı lisans öğrencilerini Öğretmenlik Uygulaması dersi kapsamında gözlemlemek için bu okula gitmiştir. Bu süre içerisinde çocukları daha yakından tanıma fırsatı bulmuştur. Çalışma belirtilen dersin gözlem sürecinden ayrı olarak yürütülmüştür. Çocukların okul ve evlerinin bulunduğu bu köyün ortamı, çalışmanın tasarlanmasında etkili olmuştur.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Bu sorular çekilen fotoğrafları hatırlama ve tanımlamalarını sağlayan “ne, kim, neresi” soruları ile yönergeye uygun olarak fotoğraftaki durum/obje/canlının neden ilgilerini çektiği sorusudur. Çalışmanın uygulama aşamalarında yapılacaklar, çocuklara yöneltilen sorular ve elde edilen verilerin analizi hakkında, ikisi okul öncesi eğitim ve biri nitel araştırma yöntemleri konusunda uzman olan üç akademisyenden görüş ve öneriler alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Gerekli izinler alındıktan sonra araştırmanın ilk aşamasında, araştırmacı tarafından fotoğraf makinesini ve fotoğraf çekmeyi tanıtan bir etkinlik yapılmıştır. Bu etkinlikte öncelikle fotoğraf çeken insanların görselleri çocuklara sunulmuş ve bu insanların ne yaptığı sorulmuştur. Çocuklar insanların fotoğraf çektiğini söylemiştir. Araştırmacı insanların neden fotoğraf çektiklerini ve nelerin fotoğraflarının çekilebildiğini sormuş ve çocukların cevaplarını dinlemiştir. Fotoğraf çekmenin genel amaçlarından kısaca bahsedildikten sonra mesleği fotoğraf çekmek olan insanlara ne denildiğini sormuş ve çocuklardan “fotoğrafçı” cevabını almıştır.

Bu giriş sürecinden sonra, onların da fotoğrafçı olabilecekleri ve fotoğraf çekecekleri söylenmiştir. İlk önce üç tane basit kuralı öğrenmeleri gerektiği söylenmiş ve bu kurallar anlatılmıştır. Bu kurallar makinenin doğru şekilde tutulması, ışığın kullanımı ve fotoğrafı çekilecek durum/obje/canlının fotoğraf karesi içine alınmasıyla ilgilidir. Bu kurallar çocukların her biri ile bireysel ve uygulama yapılarak çalışılmıştır. Çocuklar bu süreçte kendilerine verilen çocuk fotoğraf makinesini sırayla boyunlarına geçirerek araştırmacı rehberliğinde deneme çekimleri yapmıştır.

Araştırma sürecinde yaklaşık üç hafta boyunca, sınıf öğretmenin de desteği ile makine sırayla çocuklara verilmiştir. Eve gidiş zamanında annesi gelen çocuğa fotoğraf makinesi verilirken, her seferinde çekim kuralları ve amacı tekrar edilmiştir. Çalışmada, fotoğraf çekme süreci için çocuklara tek bir yönerge verilmiştir. Çocuklardan çevrelerinde ilgilerini çeken durum/obje/canlıların fotoğrafları çekmeleri istenmiştir. Dolayısıyla bu süreçte okuldan çıkıp ertesi gün okula gelene kadar fotoğraf makinesinin çocuklarda yaklaşık bir gün süre ile kalması sağlanmıştır.

Ayrıca bu süreçte annelere, yapılan çalışmayı açıklayan bilgi notu da verilmiştir. Ertesi gün çocuk okula geldiğinde çektiği fotoğraflar hakkında sınıf dışında başka bir bölümde bireysel görüşme yapılmıştır. Bu görüşmelerde hem sesli hem de yazılı kayıt alınmıştır. Çocukların fotoğraf çekmesi ve bireysel görüşmelerin gerçekleştirilmesi, üç haftalık bir sürede tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Çocuklar toplamda 279 fotoğraf çekmiş ve bu fotoğrafların çocuklar tarafından açıklandığı görüşmeler 6-18 dakika sürmüştür. Mevcut araştırmada, çocuklarla yapılacak olan görüşmeleri desteklemesi için fotoğraf kullanımı genel amaç olarak belirlendiğinden, görüşmeler ve fotoğraflar birlikte ele alınmıştır. Doküman analizi bulgularına göre fotoğraflarda oluşan temalar ve alt temalar belirlenmiştir. Doküman analizi kapsamında ilk önce, çocuklar tarafından çekilen bütün fotoğraflar gözden geçirilmiştir. Çocukların çektiği ancak netliği olmayan fotoğraflar çalışmaya dâhil edilmemiştir. Sonraki aşamada çocukların görüşme sorularına verdikleri yanıtlar ve fotoğraflar birlikte incelenmiştir. Bu aşamada öncelikle çocuklara yöneltilen ilk sorunun yanıtı incelenmiştir. Fotoğrafta yer alan yerin neresi olduğuna dair açıklamaya göre basit sayısal çeteleme yapılmış, iç ve dış mekân temaları belirlenmiştir. Bu temalar kapsamında yine çocukların bir sonraki soruya verdikleri yanıtlar doğrultusunda alt temalar sıralanmış ve çeteleme yöntemi ile bu fotoğraflarda yer verilen unsurların frekansları kaydedilmiştir.

Çalışmanın temel amacı doğrultusunda sadece fotoğrafta yer alan ortamlar, bu ortamlarda fotoğrafınması tercih edilen unsurlar, çocuklar tarafından çekilme nedenlerine dair açıklamalar incelenmiştir. Fotoğraflar ışık ve perspektif gibi teknik açılarından değerlendirilmemiştir.

Bulgular

Çocukların çektikleri fotoğraflar incelendiğinde, en önde gelen tema dış mekanlar ve ilgili alt tema unsurlardır. 279 fotoğraftan 18'i iç mekânları göstermektedir. İç mekânlar teması alt temaları olarak, fotoğrafların 12 tanesi çocukların kendi evleri ve altı tanesi hayvanların bulunduğu ağıl ya da ahır gibi yerlerdir. İç ve dış mekân temalarından ayrı olarak ele alınan diğer bir ana tema insanlardır. Bütün fotoğrafların içinde sadece insanlara yer verilen 14 tane fotoğraf bulunmaktadır. Çocuklar insanlar ana teması altında alt tema kapsamında en fazla arkadaşlarını çekmek istediklerini belirtmişlerdir. Aşağıdaki resimde çocukların çektiği dış ortam fotoğraflarından örnekler sunulmuştur.

Görsel 1. Dış ortamlara ilişkin fotoğraf örnekleri.

Çocuklar dış mekân ana teması kapsamında özellikle ağaç, çiçek, otluk/yeşillik alan ve çimenlik gibi doğal unsurları alt temalar olarak fotoğraflamayı amaçlamıştır. 72 fotoğrafta sadece ağaç, çiçek, yaprak, toprak, çamur ve yeşillik alanlar bulunmaktadır. Çocukların çoğu bu fotoğrafları, ağaçlar ve çiçekler için çektiklerini belirtmişlerdir. Birkaç çocuk yeşillik içinde olduğunu söyledikleri ancak fotoğraflardan belli olmayan diken, böcek ve solucanlar için fotoğrafladıklarını vurgulamışlardır. Bir çocuk çöpleri göstermek için otluk bir alanın fotoğrafını çektiğini belirtmiştir. Aşağıda yer alan görselde çocukların çektiği bu fotoğraflardan örnekler sunulmuştur.

Görsel 2. Ağaç, çiçek ve diğer unsurlara ilişkin fotoğraf örnekleri.

Bir diğer alt tema olarak 38 fotoğrafta ilgilerini çeken ördek, kedi, köpek, inek ve tavuk gibi hayvanlar yer almaktadır. Çocuklar bu canlıları neden fotoğrafladıklarını açıklarken, bu hayvanlarla hemen her gün yaşadıkları deneyimlerden bahsetmişlerdir. Aşağıda çocukların ifadelerinden örnekler yer verilmiştir.

“Yem veriyorum” (Çocuk2)

“Bizimle geliyor, birlikte yürüyoruz” (Çocuk3)

“Besliyoruz, su veriyorum” (Çocuk5)

“Çok yalıyor beni çok seviyor” (Çocuk7)

Ayrıca solucan ve böcek gibi diğer hayvanları merak ettikleri için fotoğrafladıklarını belirtmişlerdir. Fotoğraflarda hayvanlara yer verme nedenlerinden diğeri de hayvanların hareketlerinin ve fiziksel özelliklerinin ilgilerini çekmiş olmasıdır. Açıklamalarında yer alan ifadelerden örnekler aşağıda sunulmaktadır.

“Ot yiyiyor” (Çocuk1)

“Suyun içinde çırpınıyorlar” (Çocuk4)

“Tüylü, çünkü çok güzel” (Çocuk9)

Aşağıdaki görselde çocukların çektiği hayvan fotoğraflarından örnekler sunulmuştur.

Görsel 3. Hayvanlara ilişkin fotoğraf örnekleri.

Çocuklar dış mekân temasında çekmiş oldukları 36 fotoğrafta, alt tema olarak özellikle yollara ve sokaklara yer vermiştir. Bunun nedenini açıklarken arkadaşlarına ya da akrabalarına, okula, oyun oynamaya veya çarşıya giderken bu yolları kullandıklarını; bunu göstermek için fotoğrafladıklarını anlatmışlardır. Ayrıca fotoğraflardaki evlerin sahiplerinin kimler olduğunu da söylemişlerdir. Çocuklar bu fotoğrafları açıklarken, pek çok yer-yön kavramı kullanmış; bilgisayar ekranına dokunarak ve el hareketleri ile düşüncelerini paylaşmışlardır. Aşağıda çocukların yorumlarından örnekler yer verilmiştir.

“Evimizin önü” (Çocuk2)

“Parkın yakını” (Çocuk6)

“Bakkalın yanı” (Çocuk8)

Sadece oyun parkının ve içindeki oyuncakların yer aldığı diğer bir alt temada ise 30 fotoğraf bulunmaktadır. Çocuklar çekim nedenlerini anlatırken bu parkta yaptıklarından bahsetmişlerdir. Hemen her gün salıncaklara bindiklerini, koştuklarını ve arkadaşlarıyla çeşitli oyunlar oynadıklarını söylemişlerdir. Buldukları yerde bir tane çocuk parkı olduğundan, her çocuk en az bir fotoğraf çekerek bu parkın ve içindekilerin kendileri için olan önemini yansıtmıştır.

Dış mekânda sadece ev, cami ve diğer yapıların ve kapı- pencere gibi parçalarının bulunduğu 24 fotoğraf bu alt tema kapsamında bulunmaktadır. Bu fotoğrafların çekilme nedenleri sorulduğunda, çocuklar evlerini çekmek istediklerini özellikle vurgulamışlardır.

19 fotoğrafta dış mekân teması alt teması olarak çocukların ilgisini çeken otobüs, araba ve motosiklet gibi ulaşım araçlarının yanı sıra farklı amaçlarla kullanılan traktör, römork ve el arabası gibi araçlar bulunmaktadır. Bu fotoğrafları çeken çocuklar bu araçlarla olan deneyimlerini anlatırken aşağıda örnekleri aktarılan ifadeleri kullanmışlardır.

“Bıçakları var” (Çocuk5)

“Tarlaya gideriz” (Çocuk7)

“İçinde insanlar var” (Çocuk10)

Aşağıdaki görselde çocukların çektiği araç fotoğraflarından örnekler sunulmuştur.

Görsel 4. Çeşitli araçlara ilişkin fotoğraf örnekleri.

Son alt temada ise 28 fotoğrafta dış mekânda olan ve çocukların ilgisini çeken diğer unsurlar yer almaktadır. Bunlar su çeşmesi, elektrik direği ve kutuları, tahta ya da odun parçaları, çöp tenekeleri ve kanalizasyon kapağıdır. Özellikle çeşmeleri ayrıntılı açıklamışlar, kendilerinin ve çeşitli hayvanların sudan faydalandıklarını belirtmişlerdir. Gerek çekilen fotoğrafların içeriğinde gerekse çocukların yaptıkları açıklamalarda, cinsiyete ilişkin herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, foto-ses yöntemi aracılığıyla çocukların duygu ve düşüncelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çocukların gelişimlerini izleme ve değerlendirme çalışmalarının mümkün olduğunca çocuk merkezli ve katılımlı olmasını sağlama çabalarına katkı getirmesi temel hedefi ile bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma alanı olarak, çocukların yaşadıkları köy belirlenmiş, çocuklardan çevrelerinde ilgilerini çeken durum/obje/canlıların fotoğrafları çekmeleri istenmiştir. Bu sayede yakından uzağa ilkesi doğrultusunda, düşünce ve duygularını daha rahat ifade edebilecekleri düşünülen bir kapsam oluşturulmaya çalışılmıştır.

Çocuklar başka herhangi bir yönlendirme olmadan, çoğunlukla dış mekânlarda yer alan canlı ve cansız varlıkları fotoğraflamıştır. Bu tercihleri yapmalarının nedenlerinin en başında ağaçları, çiçekleri, bitkileri kısacası doğayı ilgi çekici ve güzel bulmaları gelmektedir. Eskidemir vd. (2023) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, doğayı nasıl gördüklerini belirlemek amacıyla çocuklardan fotoğraf çekmeleri istenmiştir. Çocukların en fazla canlı unsurlara yer vermiş olduğu ağaç, çiçek ve yaprak fotoğrafı çektikleri görülmüştür.

Etnografik araştırmalar kapsamında çocuklar neyin fotoğrafını ve nasıl çekeceklerine kendileri karar verebildikleri zaman, fotoğraf gibi görsel yöntemler avantajlıdır (Rutherford, 2019). Ayataç ve Genç (2015) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, çocuklarla “Mahallemi Fotoğraflıyorum” atölye çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu fotoğraflar aracılığıyla yaptıkları tanımlamalarla çocukların mahallelerini ne ölçüde çocuk dostu buldukları değerlendirilmiştir. Kellock ve Lawthom (2011), foto-ses ve foto-tanımlama yöntemlerini kullanarak çocuklardan okullarında onlar için önemli ya da anlamlı olan bölümlerin fotoğraflarını çekmeleri istenmiştir. Bell ve Cartmel (2019) tarafından yapılan çalışmada, çocukların oyun deneyimlerini anlatmaları için fotoğraf kullanılmıştır. Başka bir çalışmada, çocukların okul öncesi kurumlarında eğlenceli ve sıkıcı buldukları noktaları fotoğraflayarak görüşleri alınmıştır (Almqvist ve Almqvist 2015).

Bu tür çalışmalarda çocukların çekmiş oldukları fotoğrafların nasıl analiz edileceği oldukça önemlidir (Eskelinen ve Salo, 2022).

Çocuklar, küçük yaşlardan itibaren düşünce ve davranışlarına yaşamakta oldukları kültürün etkilerini yansıtmaktadır. Bu durum, daha az sınırlama getirilen bir süreç olduğundan çektikleri fotoğraflara da yansımaktadır. Daha önce belirtildiği gibi çocuklar, doğal ortamlarla ilgili ağaç ve çiçek gibi unsurlara ve hayvanlarla fotoğraflarında önemli bir yer vermeyi tercih etmiştir. Köy ortamında yaşadıklarından, doğa ve hayvanlarla hemen her gün çeşitli deneyim fırsatları bulmaktadırlar. Izumi-Taylor vd. (2016) tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi dönemde olan Japon ve Amerikalı çocukların farklı içerikte fotoğrafları çekmeyi tercih ettikleri bulunmuştur. Bu çalışmada da bir kez daha görüldüğü gibi okul öncesi dönem çocukları, yaşadıkları çevre ve geniş anlamda kültürlerinin önemli paydaşlarıdır.

Fotoğraf çekme, görüşme yöntemine ek olması; katılımcıların düşünceleri, güdüleri ve algıları hakkında daha derin bir anlayış kazanabilmek için geleneksel görüşmeler gibi analiz edilebilen alternatif bir araştırma yapma bakımından faydalı görülmektedir (Almqvist ve Almqvist, 2015). Yöntemsel olarak, çocuklar dikkate alındığında, çektikleri fotoğrafların kendileri tarafından yorumlanması esastır (Barker ve Smith, 2012; Bourke 2017). Mevcut çalışmada olduğu gibi, araştırmacılar fotoğrafları görüşme kayıtlarıyla aynı anda analiz edebilmektedir (Dennis ve Huf, 2020).

Çocuklarla fotoğraf çekme ve bu fotoğraflar aracılığı ile bireysel görüşme yapma süreçlerinde zaman önemli bir boyuttur. Özellikle okul öncesi dönem genel gelişim özellikleri düşünüldüğünde, çekilen fotoğrafların çok fazla zaman geçmeden hemen çocuklar tarafından yorumlanması bir gerekliliktir. Bu çalışmada da fotoğraflarda yer alan durum/obje/canlının neden ilgi çekici olduğunu daha açık ve rahat anlatabilmeleri için fotoğraf çekiminden hemen sonraki gün görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çocuklar fotoğraflardaki unsurlara dair görüşlerini açıklarken, günlük yaşam deneyimlerine ve bu sıradaki duygularına yer vermiştir. Çocukların canlı ve cansız unsurlara ilişkin görüşleri aşağıda verilen birkaç örnek ifadede görülebilir.

“Çimenliği çektim, çünkü toprağın altında solucan var.” (Çocuk1)

“Salıncaklarla çok sallanıyoruz, çok seviyorum parkı.” (Çocuk2)

“Tekeri patlak.” (Çocuk5)

“Bizim damın yanında.” (Çocuk7)

“Güneş ışığı çok güzeldi.” (Çocuk8)

“Çaluları çok seviyorum, renkli çünkü.” (Çocuk10)

Küçük çocukların “kendilerini gösteren gerçek resimlerine” sahip olmaları; farklı duygular için düşünebilmeleri, kendileri, duyguları ve deneyimleri hakkında konuşabilmeleri için yararlıdır (Byrnes ve Wasik, 2009). Fotoğraf çekme, erken okuma-yazma becerilerinin gelişimi için de başvurulabilecek bir etkinlik olabilir (Cappello ve Lafferty, 2015). Çocuklar çektikleri fotoğraflar ve kaydettikleri sesler aracılığıyla dijital öykü anlatımı da yapabilirler (Kervin ve Mantei, 2016). Fotoğrafın anlatılması, görsel bir malzemeyi inceleme, hatırlama ve yorumlama becerilerini içermektedir. Çocuklar somut bir kanıt üzerinden açıklama daha ayrıntılı açıklamalar yapabilmektedir.

Çocukların fotoğraf çekme sürecinde amaca uygun hareket edebilmeleri için, öncelikle fotoğraf makinelerinin nasıl çalıştığını anlamaları gerekmektedir (Britsch, 2019; Pyle, 2013). Bu yöntemle gerçekleştirilecek etkinliklerde ve araştırmalarda, çocukların kendilerini fotoğrafla ifade edebilmesi için fotoğraf çekme becerilerini geliştirmeleri önemlidir (Wong, 2020). Uygulamalı yapılan çalışmalarla çocuklar hem fotoğraf çekmeyi hem de kendilerinin ya da başkaları tarafından çekilen fotoğrafları daha iyi yorumlamayı öğrenebilmektedir (Bakar, 2021). Doğan ve Kavgaoglu (2020) tarafından okul öncesi çocuklarıyla gerçekleştirilen eğitimler sayesinde, karşılaştıkları görselleri ve fotoğrafları nitelik bakımından ayırabilme yetkinliği sağlandığı görülmüştür. Ek olarak sanatsal bakış açısıyla fotoğraf üretme farkındalığı kazandırıldığı da bulunmuştur.

Çalışmanın ilk aşamasında yapılan deneme çekimlerinde, çocuklar fotoğraf makinesini kullanmaya hemen uyum sağlamış ve zorlanmadan fotoğraf çekmeye başlamışlardır. Bu esnada çocuklar ebeveynlerinin telefonlarıyla daha önce çekmiş oldukları fotoğraflardan da bahsetmiştir. Bu durum çocukların fotoğraf çekme dahil teknolojik araçlarla zaman geçirmekte olduklarının bir kanıtıdır (Eichen vd., 2021; Park ve Park, 2021). Sınıf öğretmeni de oyun oynama, video izleme ve fotoğraf çekme gibi amaçlarla ebeveynlerinin mobil telefonlarını kullandıklarını belirtmiştir. Çocukların bazıları da ebeveynlerinin telefonlarını kullanarak fotoğraf ve video çekebildiklerini söylemiştir.

Çalışmanın hazırlık ve uygulama aşamalarında fotoğraf çekmenin ve makinesinin çocuklara uygun şekilde tanıtımını ve basit olsa da bu teknolojik aracı verimli bir şekilde kullanımını sağlamak hem araştırmacı hem de öğretmen için farklı ve yeni bir durumdur. Çocukların hayatlarında var olan bu eylemin eğitim kurumlarında daha fazla kullanılması gerektiği düşünülmektedir. Bunun için de pek çok kaynakta belirtildiği gibi (Luo vd., 2022; Aksan ve Kutluca, 2021; Hannaway ve Steyn, 2017), öğretmenlerin farklı teknolojilere doğal bir şekilde eğitimsel çalışmalarının her aşamasında yer vermesi giderek daha önemli hale gelmektedir.

Bu çalışmada çocukların fotoğraf makinesi ile bireysel olarak çalışmasını sağlayan bir süreç planlanmıştır. İlerleyen çalışmalarda ve sınıf içindeki uygulamalarda, çocukların büyük ya da küçük gruplar halinde ve farklı amaçlar ile fotoğraf çekme ve bunlar aracılığıyla düşüncelerini paylaşma çalışmaları gerçekleştirilebilir. Dermata (2023)

tarafından yapılan çalışmada, çocuklar fotoğrafçı olarak grup çalışmasına dayalı tutum ve davranışlar sergilemiş; bireysel eylemden, ikili eylem veya daha büyük gruplarda eylem seviyesine doğru geçmişlerdir. Grupta kurdukları etkileşim türüne göre çocuklar, yönetmen ya da analiz eden rollerini üstlenmişlerdir.

Öğretmenler eğitimsel çalışma süreçlerini planlarken, değerlendirme çalışmalarını da ayrıntılı olarak ele almalıdır. Görüşme yöntemi için ayrılacak zaman, çocukların görüşme esnasında ihtiyaç duyabilecekleri destek türleri (görsel, işitsel ya da somut materyal gibi) ve sonuçların nasıl kayıt edileceği konusunda gereken hazırlıklar yapılmalıdır.

Çocukların tablet ya da mobil telefonlar gibi internete erişimi olan araçlarla fotoğraf çekmesi sürecinde dijital güvenlik gereklilikleri sağlanmalıdır. Buna paralel olarak zamanın doğru kullanımı da çocuklara aktarılmalıdır. Sınıfta birkaç fotoğraf makinesinin bulunması, bunların kullanım kurallarının görseller ve uygulamalı çalışmalarla kazandırılması süreçte atılacak ilk adımlar olarak görülmektedir.

Müze, park, bahçe, atölye ve sergi gibi farklı ortamlarda çocukların daha iyi gözlem yapabilmeleri, bu ortamlarda edindikleri deneyimleri sonrasında daha ayrıntılı olarak hatırlayabilmeleri, düşünce ve duygularını yansıtabilmeleri için fotoğraf çekme fırsatları sağlanmalıdır. Çocuklar, 21. yüzyıl becerilerinden ve bilimsel düşünme süreçlerinden biri olan “iletişim/paylaşma” kapsamında çektikleri fotoğrafları arkadaşlarına sunma konusunda cesaretlendirmelidir.

Öğretmen fotoğraf çekme ve bu fotoğrafları uygun amaçlarla kullanma konusunda örnek olmalıdır. Bunun için öğrenme süreçlerinde çocukların gelişimlerine odaklanan fotoğraflar çekmeli ve günü değerlendirme zamanlarında çocuklarla paylaşmalıdır.

Çocukların çektikleri fotoğraflar portfolyolar kapsamına alınmalıdır. Bunun için gelişimsel ilerlemeyi gösteren, belli amaçlarla çekilmiş ve belirli aralıklarla tekrarlanan fotoğraflama çalışmaları gerçekleştirilmelidir.

Etik Kurul İzni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Dumlupınar Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan 24.03.2022 tarihli 97781 no’lu karar sayısına istinaden çalışma için izin alınmıştır.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

- Aksan, A. N., & Kutluca, A. Y. (2021). Investigation of preschool teachers' use of technology in teaching in terms of technology self-efficacy levels. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 29(3), 611-626. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.738068>
- Alaca, B., Rocca, C., & Maggi, S. (2016). Understanding communities through the eyes and voices of children. *Early Child Development and Care*, 187(7), 1095-1113. <https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1155567>
- Allmark, P., Stevenson, K., & Stotzer, T. (2017). Having a voice and being heard: Photography and children's communication through photovoice. In F. Martin & S. Jarvis (Eds.), *Refereed proceedings of ANZCA2017 (Australian and New Zealand Communications Association Conference)*. Sydney: University of Sydney. <https://ro.ecu.edu.au/ecuworkspost2013/5056/>
- Almqvist, A. L., & Almqvist, L. (2015). Making oneself heard: Children's experiences of empowerment in Swedish preschools. *Early Child Development and Care*, 185(4): 578–593. <https://doi.org/10.1080/03004430.2014.940931>
- Ayataç, H. ve Genç, Z. P. (2015). Çocuk gözüyle Esenler. *Herkes için Dost Kentler İstanbul Esenler İlçesi Üzerine Değerlendirmeler*. Esenler Belediyesi, Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları. H. Ayataç (Ed.). Yayın No: 10, 18-57. ISBN: 978-605-9917-07-0 <https://esenler.bel.tr/wp-content/uploads/2019/12/herkes-icin-dost-kentler.pdf>
- Bakar, K. A., Yunus, F., Mohamed, S., & Karim, A. A. (2020). Addition concept through the lenses of young children: Creating visual representation with digital cameras. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16 (6). <https://doi.org/10.29333/ejmste/7950>
- Bakar, K. A. (2021). Learning and practising to use digital cameras in early childhood classrooms. *Creative Education*, 12(6), 1323-1332. <https://doi.org/10.4236/ce.2021.126100>
- Balmer, C., Griffiths, F. and Dunn, J. (2015). A Review of the issues and challenges involved in using participant produced photographs in nursing research. *Journal of Advanced Nursing*, 71(7), 1726–1737. <https://doi.org/10.1111/jan.12627>
- Barker, J., and Smith, F. (2012). "What's in focus? A Critical discussion of photography, children and young people." *International Journal of Social Research Methodology*, 15(2); 91–103. <http://dx.doi.org/10.1080/13645579.2012.649406>
- Beaty, J. J. (2018). *Erken Çocuklukta Gözlem ve Değerlendirme*. M. Boz. (Çev. Ed.). Anı Yayıncılık.
- Bell, K., & Cartmel, J. (2019). Creating a vocabulary about school-age childcare using photography. *International Journal of Qualitative Methods*, 18, 1-9. <https://doi.org/10.1177%2F1609406918811488>
- Bourke, J. (2017). Children's experiences of their everyday walks through a complex urban landscape of belonging. *Children's Geographies*, 15 (1), 93–106. <http://dx.doi.org/10.1080/14733285.2016.1192582>
- Britsch, S. (2019). Exploring science visually: Science and photography with pre-kindergarten children. *Journal of Early Childhood Literacy*, 19(1), 55-81. <https://doi.org/10.1177/1468798417700704>
- Byrnes, J., & Wasik, B. A. (2009). Picture this: Using photography as a learning tool in early childhood classrooms. *Childhood Education*, 85(4), 243-248. <https://doi.org/10.1177/1468798417700704>
- Cappello, M., & Lafferty, K. E. (2015). The roles of photography for developing literacy across the disciplines. *The Reading Teacher*, 69(3), 287-295. <https://doi.org/10.1002/trtr.1418>
- Collier, D. R. (2019). Re-Imagining research partnerships: Thinking through "Co-Research" and ethical practice with children and youth. *Studies in Social Justice*, 13(1), 40-58. <https://doi.org/10.26522/ssj.v13i1.1926>
- Creswell, J. W. (2022). Nitel araştırma yöntemleri. M. Bütün & S. B. Demir (Çev. Ed.). Siyasal Yayınevi.
- DeMarie, D., & Ethridge, E. A. (2006). Children's images of preschool: The power of photography. *Young Children*, 61(1), 101-104. <https://www.jstor.org/stable/42729883>
- Dennis, B., & Huf, C. (2020). Ethnographic research in childhood institutions: Participations and entanglements. *Ethnography and Education*, 15 (4): 445–461. <https://doi.org/10.1080/17457823.2020.1722951>
- Dermata, K. (2023). Dermata, K. (2023). "The Photographer of the Day": Using a Digital Camera in Preschool Classroom. In J. Lee, W. Huang, X. Chen, F. Rodrigues, L. Okan, S. Beene, C. HuilcapiCollantes (Eds.), *Connecting & Sharing: The Book of Selected Readings 2023* (pp. 78-87). International Visual Literacy Association. <https://doi.org/10.52917/ivlatbsr.2023.015>
- Dockett, S., Main, S., & Kelly, L. (2011). Consulting young children: Experiences from a museum. *Visitor Studies*, 14(1), 13-33. <https://doi.org/10.1080/10645578.2011.557626>
- Doğan, İ. T., & Kavgaoglu, D. (2020). Okul öncesinde fotoğrafçılık: Bir atölye tasarımı uygulaması. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (11), 178-201. <https://doi.org/10.38079/igusabder.701667>
- Eichen, L., Hackl-Wimmer, S., Eglmaier, M. T. W., Lackner, H. K., Paechter, M., Rettenbacher, K., Rominger, C. & Walter-Laager, C. (2021). Families' digital media use: Intentions, rules and activities. *British Journal of Educational Technology*, 52(6), 2162-2177. <https://doi.org/10.1111/bjet.13161>
- Einarsdottir, J. (2005). Playschool in pictures: Children's photographs as a research method. *Early Child Development and Care*, 175(6), 523-541. <https://doi.org/10.1080/03004430500131320>
- Eisen, I., Cunningham, B. J., & Campbell, W. (2019). Conducting participatory photography with children with disabilities: a literature review. *Disability and Rehabilitation*, 41(16), 1943-1954. <https://doi.org/10.1080/09638288.2018.1457089>
- Eskelinen, K., & Salo, U. M. (2022). Writing and theorising with photographs taken by children. *Ethnography and Education*, 17(2), 142-159. <https://doi.org/10.1080/17457823.2022.2039258>

- Eskidemir Meral, S., Tutkun Yaşar, F. ve Gül Yıldırımoğlu, L.Ş. (2023). Çocukların gözünden doğa. *EDUCATIONE*, 2(1), 34-53. <https://doi.org/10.58650/educatione.1277089>
- Fasoli, L. (2003). Reading photographs of young children: Looking at practices. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 4(1), 32–47. <https://doi.org/10.2304/ciec.2003.4.1.5>
- Friedman, A. (2016). The three-year-old photographers: Educational and parental mediation as a basis for visual literacy via digital photography in early childhood. *Education's Journal of Media Literacy Education*, 8(1), 15 – 31. <https://doi.org/10.23860/jmle-8-1-2>
- Hannaway, D. M., & Steyn, M. G. (2017). Teachers' experiences of technology-based teaching and learning in the foundation phase. *Early Child Development and Care*, 187(11), 1745-1759. <https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1186669>
- Izumi-Taylor, S., Ito, Y., & Krisell, M. (2016). American and Japanese kindergartners' views of play through the use of photo elicitation interviews (PEIs). *Research in Comparative and International Education*, 11(3), 322-333. <https://doi.org/10.1177/1745499916663379>
- Johnson, G. A., Pfister, A. E., & Vindrola-Padros, C. (2012). Drawings, photos, and performances: Using visual methods with children. *Visual Anthropology Review*, 28(2), 164-178. <https://doi.org/10.1111/j.1548-7458.2012.01122.x>
- Jorgenson, J. and Sullivan, T. (2010). Accessing children's perspectives through participatory photo interviews. *Forum Qualitative Social Research*, 11(1), 1–19. <https://doi.org/10.17169/fqs-11.1.447>
- Joubert, I. (2012). Children as photographers: Life experiences and the right to be listened to. *South African Journal of Education*, 32(4), 449-464. <https://doi.org/10.15700/saje.v32n4a677>
- Kalessopoulou, D. (2017). Capturing the untold: Photography as a tool for empowering children to interpret their embodied experiences in museums. *Journal of Visual Literacy*, 36(3-4), 164-183. <https://doi.org/10.1080/1051144X.2017.1408206>
- Kellock, A., & Lawthom, R. (2011). Sen's capability approach: Children and well-being explored through the use of photography. In *Children and the Capability Approach*. (pp. 137-161). Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/9780230308374_6
- Kervin, L., & Mantei, J. (2016). Digital storytelling: capturing children's participation in preschool activities. *Issues in Educational Research*, 26(2), 225-240. <https://search.informit.org/doi/10.3316/informit.133037859009145>
- Kind, S. (2013). Lively entanglements: The doings, movements and enactments of photography. *Global Studies of Childhood*, (3), 427–441. <http://dx.doi.org/10.2304/gsch.2013.3.4.427>
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Lee, C., & McConnell, C. (2017). Children as photographers: Joyful exploration. *New Zealand International Research in Early Childhood Education*, 20(1), 69-80. <https://search.informit.org/doi/10.3316/informit.675257322622765>
- Liebenberg, L. (2018). Thinking critically about photovoice: Achieving empowerment and social change. *International Journal of Qualitative Methods*, 17(1), 1-9. <https://doi.org/10.1177/1609406918757631>
- Lumia, C. M., Arbour-Nicitopoulos, K. P., Moola, F. J., & McPherson, A. C. (2021). Using photo-elicitation to explore health promotion concepts with children and adolescents with disabilities: a rapid scoping review. *Disability and Rehabilitation*, 1-11. <https://doi.org/10.1080/09638288.2021.1945690>
- Luo, W., Berson, I. R., Berson, M. J., & Park, S. (2022). An exploration of early childhood teachers' technology, pedagogy, and content knowledge (TPACK) in mainland China. *Early Education and Development*, 1-16. <https://doi.org/10.1080/10409289.2022.2079887>
- Magnusson, L., O. (2018). Photographic agency and agency of photographs: Three-year-olds and digital cameras. *Australasian Journal of Early Childhood*, 43(3); 34–42. <https://doi.org/10.23965/AJEC.43.3.04>
- Matsui, G. (2020). Using a Photo Projective Method to listen to children's perspectives about improving kindergarten environments. *IJEC*, 52, 281–297. <https://doi.org/10.1007/s13158-020-00279-z>
- Mcafee, O. & Leong, D. J. (2012). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim ve Öğrenmenin Değerlendirilmesi ve Desteklenmesi*. B. İkinci (Çev. Ed.). Nobel Yayıncılık.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. S. Turan (Çev. Ed.). Nobel Yayıncılık.
- Morrison, G.S. (2021). *Günümüzde Erken Çocukluk Eğitimi*. S Sönmez (14. basımdan Çeviri Ed.). Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Pain, H. (2012). A literature review to evaluate the choice and use of visual methods. *International Journal of Qualitative Methods*, 11 (4): 303–319. <https://doi.org/10.1177/160940691201100401>
- Park, J. H., & Park, M. (2021). Smartphone use patterns and problematic smartphone use among preschool children. *PLoS ONE*, 16(3), 1–12. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0244276>
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. M. Bütün & S.B. Deir (Çev. Ed.). Pegem Akademi.
- Ponizovsky-Bergelson, Y., Dayan, Y., Wahle, N., & Roer-Strier, D. (2019). A qualitative interview with young children: What encourages or inhibits young children's participation? *International Journal of Qualitative Methods*, 18, <https://doi.org/10.1177/1609406919840516>
- Prosser, J. & Burke, C. (2008). Image-based educational research: Childlike perspective. In: *Handbook of the Arts in Qualitative Research: Perspectives, Methodologies, Examples, and Issues*. Knowles, G. and Cole, A. (Eds.), Thousand Oaks, CA: SAGE, pp. 407–421. <https://doi.org/10.36510/learnland.v4i2.399>
- Pyle, A. (2013). Engaging young children in research through photo elicitation. *Early Child Development and Care*, 183(11), 1544-1558. <https://doi.org/10.1080/03004430.2012.733944>

- Richards, R. D. (2019). Young children's photography within collaborative research. In Ilene, R. B., Michael, J. B., & Colette, G. (Eds.), *Participatory Methodologies to Elevate Children's Voice and Agency*, (Vol. 1, pp. 317). Charlotte, NC: Information Age Publishing.
- Rutherford. (2019). Is this photograph taken? The active (act of) collaboration with photography. *Journal of Visual Art Practice*, 18 (1), 37–63. <https://doi.org/10.1080/14702029.2018.1488927>
- Semenec, P. (2018). Re-imagining research with children through an engagement with contemporary art. *Childhood*, 25(1), 63-77. <https://doi.org/10.1177/0907568217718033>
- Share, J. (2015). Cameras in classrooms: Photography's pedagogical potential. In *Essentials of Teaching and Integrating Visual and Media Literacy*. 97-118. https://doi.org/10.1007/978-3-319-05837-5_5
- Sharples, M., Davison, L., Thomas, G. V., & Rudman, P. D. (2003). Children as photographers: an analysis of children's photographic behaviour and intentions at three age levels. *Visual Communication*, 2(3), 303-330. 2, 303–330. <https://doi.org/10.1177/14703572030023004>
- Shaw, P. A. (2021). Photo-elicitation and photo-voice: using visual methodological tools to engage with younger children's voices about inclusion in education. *International Journal of Research & Method in Education*, 44(4), 337-351. <https://doi.org/10.1080/1743727x.2020.1755248>
- Spencer, G., Fairbrother, H., & Thompson, J. (2020). Privileges of power: Authenticity, representation and the “problem” of children's voices in qualitative health research. *International Journal of Qualitative Methods*, 19, 1-8. <https://doi.org/10.1177/1609406920958597>
- Templeton, T. N. (2021). Whose story is it? Thinking through early childhood with young children's photographs. *Occasional Paper Series*, (45), Article 8. <https://doi.org/10.58295/2375-3668.1391>
- Waight, E. (2020). Photovoice: Using photovoice to explore students' study practices. In H. Kara & S. Khoo (Eds.), *Researching in the age of COVID-19, Creativity and Ethics*, 3 (176–190). Policy Press. epub. <https://doi.org/10.56687/9781447360438-012>
- Wang, C., & Burris, M. A. (1994). Empowerment through photo novella: Portraits of participation. *Health Education Quarterly*, 21(2), 171-186. <https://doi.org/10.1177/109019819402100204>
- Wang, C., & Burris, M. A. (1997). Photovoice: Concept, methodology, and use for participatory needs assessment. *Health Education & Behavior*, 24(3), 369-387. <https://doi.org/10.1177/109019819702400309>
- Woodgate, R., L., Zurba, M. & Tennent, P. (2017). Worth a thousand words? Advantages, challenges and opportunities in working with photovoice as a qualitative research method with youth and their families. *Forum: Qualitative Social Research*, 18(1), 21. <https://doi.org/10.17169/fqs-18.1.2659>
- Wong, K. M. (2020). How do young children learn about photography? *Journal of Education and Human Development*, 9(1), 103-110. <https://doi.org/10.15640/jehd.v9n1a10>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 12. Baskı. Seçkin Yayıncılık
- Yoon, H. S., & Templeton, T. N. (2019). The practice of listening to children: The challenges of hearing children out in an adult-regulated world. *Harvard Educational Review*, 89(1), 55-173. <https://doi.org/10.17763/1943-5045-89.1.55>

Extended Abstract

Introduction

To monitor and evaluate their developmental processes and make meaningful decisions that will affect children, active participation of children should be ensured at every stage of educational activities. In this direction, it is necessary to use different supports to interview children and to enable them to reveal their thoughts and/or skills more comfortably during these interview processes. One of the strategies in this process involves encouraging children to take photographs and subsequently discuss them for predetermined purposes. Arrangements suitable for different developmental levels and needs of children and the presence of visual clues such as photographs have shown that photo-voice and photo-identification/elimination methods can be useful tools for children to explain their thoughts and needs from an early age.

Method

In this study, children's reflections on their feelings and thoughts through the photo-voice method were examined. The research was designed in line with the qualitative research method and case study design. Document analysis and interview methods, which are qualitative research designs, were used in this study.

Ten children participating in the study took 279 photographs in total, and the interviews in which these photographs were explained by the children lasted 6-18 minutes. In the present study, since the use of photographs was determined as the general purpose of supporting the interviews with children, the interviews and photographs were considered together.

In the first stage of the research, an activity was conducted to introduce photography and the cameras. The rules for taking photographs were studied with each of the children individually and through practice. During this process, the children took test shots with the children's cameras given to them under the guidance of the researcher. The application phase was initiated after the trial shots were completed.

While the camera was given to the child whose mother came home at the time of going home, the shooting rules and purpose were repeated each time. In the study, a single instruction was given to the children on the photo-taking process. The children were asked to take pictures of the situations/objects/living things in their environment that were of interest to them. The next day, when the child came to school, an individual interview was conducted in another part of the classroom about the photographs s/he took.

Results

According to the findings, there was no gender difference in the content of the photographs taken and the statements made by the children. When the photographs taken by the children were examined, it was seen that they preferred the outdoors the most in this process. Children especially aimed to photograph natural elements, such as trees, flowers, grass/greens, and lawns outdoors. Most of the children stated that they took these photos because they liked trees and flowers. There are also animals such as ducks, cats, dogs, cows, and chickens that attract their attention in the photographs. While explaining why they photographed these creatures, the children talked about their daily experiences with these animals. The children included roads and streets in their photographs they took. While explaining the reason for this, they used these roads to go to their friends or relatives, to school, to play games or to the market; they said that they photographed them to show this.

Discussion

Describing the photographs includes the skills of examining, remembering, and interpreting visual materials. Children can provide more detailed explanations based on concrete evidence. While teachers plan their educational work processes, they should also consider evaluation studies in detail. Necessary preparations should be made regarding the time to be allocated for the interview method, the types of support that the children may need during the interview (such as visual, auditory, or concrete material) and how the results will be recorded. Digital security requirements should be met during the process of taking pictures with devices with Internet access, such as tablets or mobile phones. The presence of a few cameras in the classroom and the acquisition of the rules of use with visuals and applied studies are seen as the first steps to be taken in the process.

Suggestions

Photographing opportunities should be provided in different environments, such as museums, parks, gardens, workshops, and exhibitions so that children can make better observations, recall their experiences in these environments in more detail, and reflect their thoughts and feelings. Children should be encouraged to present their photos to their friends as part of "communication/sharing", which is one of the 21st century skills and scientific thinking processes. The teacher should set up an example to take photographs and use them for appropriate purposes. For this, they should take photos focusing on the development of children during their learning processes and share the day with the children during the evaluation period. Photos taken by children should be included in the portfolios. For this, photographic studies that show developmental progress, taken for certain purposes and repeated at regular intervals, should be carried out.